

A MAGYAR KIRÁLYI FÖLDMŪVELÉSÜGYI MINISZTERIUM KIADÁSA

RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

ELNÖK: MAYER KÁROLY DR.
HELYETTES ELNÖK: BUDAY BARNA

TAGOK:

MARSCHALL FERENC DR. SZTANKOVICS JÁNOS
MÉRÉTH JENŐ WELLMANN OSZKÁR DR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CZVETKOVITS FERENC DR.

SEGÉDSZERKESZTŐ:

SUHAYDA TIBOR

SZERKESZTŐSÉG:

BUDAPEST, V., ROSSUTH LAJOS-TÉR 11. SZ., II. 202.

V. ÉVF.

A. SZOROZAT
6. SZÁM

1932.

OLVASD EL, ŐRIZD MEG ÉS GYŪJTSD KÖNYVTÁRBA!

TAVASZI MUNKÁLATOK

ÍRTA:

DR. VILLAX ÖDÖN

MAGY. KIR. MEZŐGAZDASÁGI
KÍSÉRLETÜGYI ADJUNKTUS

BEKÖTÉSI TÁBLÁK

Az 1931. év összegyűjtött
példányához egész vászonkötésű

kaphatók 80 fillérért; postán,
keresztkötéssel, 1 pengőért
a "Pátria" Irodalmi Vállalat
és Nyomdai Részvénytárs.-nál
Budapest, IX., Őllői-út 25. sz.

Tavaszi munkálatok.

Írta: **Dr. Villax Ödön** m. kir. mezőgazdasági kísérletügyi adjunktus.

A m. kir. földművelésügyi minisztérium többtermelési akciója keretén belül évek óta folyó vetőmagszétosztásnak egyik célja az volt, hogy a gazdák a nemes magnak értékéről személyesen meggyőződjenek. Saját földjükön lássák, hogy a viszonyaik közé való vetőmag használata mennyivel nagyobb, biztosabb és jobb terméseket ad.

Ma a gazdasági válság idején nem elég a nagy mennyiségre és a jó minőségre irányuló termelés. Az *értékesítés nézőpontjából jeletle fontos a termények egységesítése*. Ez alatt azt kell érteni, hogy minél nagyobb mennyiségben teljesen egyforma, tehát egyöntetű, kiegyenlített, de mindig elsőrendű és oly minőségű terményekkel jelenjünk meg a külföldi piacokon, amelyek azok igényeit teljesen kielégítik. Ma ne azt termelje a gazda, ami neki tetszik, hanem ami a vevőnek tetszik, amit tehát a vevő jó áron megvesz. A kevert árú, mikor olyan nagy a kínálat és kicsi a kereslet, nem talál vevőre. A termények egységesítése terén az egyes gazdák egymagukban nem sokat tehetnek. Hiába természet a gazda csak egyféle és jó minőségű árút, ha a szomszédja másfajta kedvel. Ezért *szükséges az állami akciók folytatása*. Eddig az akciók célja a termésfokozó eszközök bemutatása és propagálása volt, ma pedig a termesztés megszervezése. Nagyobb termesztési körzetenként a gazdák az egyes növényfajtákból csak egyféle vetőmagot kapnak, mégpedig azt, amely az illető körzet talaj-, éghajlat- és egyéb viszonyai közé a legjobban beillő. Így oldható csak meg a mennyiségi és minőségi termesztés, továbbá az, hogy *nagy mennyiségben teljesen egységes terményt állítsunk elő*.

Az állam így a növénytermesztés kivitele (technikája) tekintetében minden lehetőet elkövet. A többi már csaknem kizáróan a gazda feladata. Gazdáinknak nem szabad megfélemedezniök arról, hogy egy-egy körzeten belül hiába természetnek akár csak egy-egy növényfajta is, ha a termesztés terén hibákat követnek el, ennek úgy ők maguk, mint pedig közzgazdaságunk is kárát vallja. A kiosztott és még ez év tavaszán kiosztásra kerülő értékes növényfajták csak akkor teremnek sokat és jó

minőségűt, ha azok alá a talajt megfelelően előkészítjük, ha a vetést helyesen hajtjuk végre és az ápolási munkálatokat is idejében, jól és megfelelő számban elvégezzük. Ha ennek nem teszünk eleget, hiába jó a növényfajta, termésünk kevés és gyengébb minőségű lesz, továbbá ily módon hiába természetünk egy-egy nagyobb körzetben csak egyféle fajtát, egyöntetű árút sem bírunk előállítani.

Gazdáink előtt ismeretes, hogy nálunk minden növénytermesztési munkát elsősorban annak a célnak szolgálatába kell állítaniok, hogy termésüket azok legnagyobb ellensége, a *szárazság* ellen minél hatásabban megvédjék. Ezért *kell tarlót törni, ezért van szükség őszi szántásra*, amint azt a földművelésügyi minisztérium rádiós gazdasági előadásainak sorozatában *Gyárfás József*: „A nyári talajmunkálatok”, továbbá „Az őszi szántásról” címmel már részletesen elmondotta.

De nem elég egymagában az őszi szántás. Azt *kitavaszkodástól kezdve a vetésig kezelniünk kell*. Az első tavaszi munkánk az legyen, hogy mi-helyt csak a föld felső rétege megpirkadt annyira, hogy már nem sáros és rámenve, azon már nem gyűrődünk, azonnal simítottuk vagy fogasoljuk el az őszi szántást. Az ősszel megszántott föld felülete ugyanis magházakban maradt, ezért az mindig egyenetlen, hepe-hupás és rögös. Igaz, hogy a téli fagyok a rögöket széjjelomlasztják, de azért a nagyobb rögök széjjelomlott darabjai ott maradnak s így a felület egyenetlen lesz. A téli csapadék, a hólé még csak fokozza az egyenetlenséget. Ezt az egyenetlenséget ilyenkor kora tavasszal, midőn az őszi szántás teteje még nem keményedett meg, nagyon könnyen megszüntethetjük. Egyszerűen a talaj tetejét elsimitózzuk szekérodallal, vagy el is boronálhatjuk. Idén, a száraz tél után a legtöbb helyen fogas végzi a jobb munkát. Ilyenkor a föld még nagyon omlós, elsimitozás vagy elboronálás után az egyenetlenségek teljesen eltűnnek. De ha elmulasztjuk ezt a munkát, a talaj teteje megkeményedik, az egyenetlenségek ismét rögökké állhatnak össze s az ilyen földben a magnak jó vetőágyat nehéz lesz előállítani. A gyors és egyenetlen kelésnek, továbbá a gyors kezdeti fejlődésnek, amire száraz viszonyaink között mindig törekedniünk kell, egyik igen fontos tényezője, hogy a vetendő magvaknak *minél jobb vetőágyat* állítsunk elő.

Az őszi szántás kora tavaszi elmunkálása után fogjunk csak a *tavaszi kalászosok vetéséhez*. Ezekről most csak annyit említek, hogy közvetlenül az idejében végzett elsimitozás után a tavaszi kalászosokat a legtöbbször azonnal vethetjük. Ha elsimitozás után a föld a tavaszi kalászosok vetéséig kissé megkeményedett vagy kigazosodott volna, úgy a vetés előtt boronálnunk kell. Rögtön utána vethetünk. A vetéssel ne késlekedjünk. Márciusban, ha csak az időjárás megengedi, valamennyi kalászosot vessük

el, hogy ezután a későbben vetendő kapások talajának az időközi megmunkálására maradjon idő. Majd pedig a répa, a burgonya, utóbb a kukorica és a paszuly lehető korai elvetésére is. A tavaszi kalászosok vetéséről még azt jegyezzük meg, hogy a vetőmaggal sohase fukarkodjunk. Ha a kelleténél ritkábban vetünk, a kalászos sokáig bokrosodik, megkésve indul szárba, sok lesz a sarjúkalász, az érés pedig kései, egyenetlen s így a termés gyengébb minőségű lesz. A nagyon gyenge gyökérzetű árpából 90—120, az erősebb gyökérzetű zabból 80—100 kg között lesz a legmegfelelőbb vetőmagnennyiség. Ha kisebb magvú az árpa vagy a zab, ha korábban, pl. március első felében vetünk, továbbá, ha jó a talaj, kifogástalan volt a vetőágy s a mag is, úgy kevesebbet, ellenkező esetben pedig többet kell vetnünk.

A kalászosok elvetése után fokozatosan *vetjük a kapásokat*. Közben azonban az őszi szántás tavaszi kezelésére mindig időt kell szakítanunk, hogy ezáltal a tavaszi szántást még a legkésőbbben vetendő paszulynál is elkerülhessük.

Ha ugyanis *tavasszal szántunk*, a talaj alsóbb nedvesebb rétegét a felszínre hozzuk s kitesszük a levegő, a nap és a tavaszi szelek szárító hatásának. Ilymódon a felhozott nedvesebb rétegből — amint ezt ebben az irányban folytatott vizsgálatok kimutatták — kat. holdankint több ezer hektoliter víz lehet a veszteség. Ezt a veszteséget a tavaszi szántás mellőzésével csaknem teljesen elkerülhettük volna. Ha ugyanis nem szántunk, hanem csak az őszi szántásnak tavaszra kiszáradt felületét mindig porhanyóan tartjuk, akkor alig számbavehető lesz a vízveszteség. Nekünk pedig, mikor bekövetkezik a sokszor hosszú hetekre elnyúló aszály, minden hektoliter vízre szükségünk lenne. Nem egyszer azon a sok vízveszteségen múlik a termés sikertelensége, amely a tavaszi szántás folytán előáll.

Nem kívánok azokra a téves felfogásokra és helytelen megfigyelésekre részletesebben kitérni, melyek szerint a tavasszal szántott földben a kapások jobban fejlődnének. Ha az őszi szántást csak úgy-amúgy végeztük el, tavasszal nem simítózunk s vetésig sem törődtünk a talajjal, természetes, hogy akkor a talaj felülete igen kiszárad s az ilyen száraz talajrétegbe elvetett mag nehezen, vontatottan kel s annak kezdeti fejlődése gyenge lesz. Ha ilyen nem kezelt őszi szántást tavasszal a vetés előtt felszántunk s a magot a felhozott nedvesebb rétegbe vethetjük el, akkor az gyorsabban fog kelni és kezdetben erősebben fejlődik. Később azonban, a száraz idők bekövetkezésekor nagyon meg fogja érezni azt a vízveszteséget, amely a tavaszi szántás folytán előáll. A fejlődés megakad, visszamarad s végeredményben a termés kevesebb lesz, mint a tavasszal nem szántott talajon.

De tavaszi szántás nélkül is biztosíthatjuk éppen olyan mértékben a gyors és egyenletes kelést és kezdeti jó fejlődést is, ha az őszi szántást tavaszi elsímitózás után a vetésig nem hagyjuk magára. Valahányszor a talaj összetömődik, azt nagyobb csapadék éri vagy jobban kigazosodik, az elsímitott őszi szántást alaposan megfogasoljuk. Ha nem késlekedünk ezzel a munkával, hanem nagyobb esők után mindjárt, amikor már nem sáros, vagy amikor még gyengébbek a gyomok, azok nincsenek mélyen begyökerezve, azonnal fogasolunk, akkor a répa, a burgonya, a kukorica, sőt még a bab vetéséig is a legtöbbször megfelelően porhanyó, gyomtalan és elég nedves marad a talaj úgy, hogy közvetlen a vetés előtti fogasolással a legjobb vetőágyat állíthatjuk elő.

Sok gazda kérdi, vajjon *hogyan trágyázzon akkor, ha tavasszal nem szabad szántani*. Egyszerű a felelet. *Térjünk rá a nyári trágyázásra*. Ezt a legkisebb gazdaság is igen könnyen és költség nélkül beleillesztheti a gazdaság üzemébe. Nem kell mást tennünk, mint tavasszal a nyár elejére összegyűlő trágyát fokozatosan kihordjuk, amint csak van olyan táblánk, amelyről a termés lekerült és azt azonnal eltereketjük és alászántjuk. A nyáron át s az őszi elején összegyűlt trágyát ugyancsak azonnal kihordjuk, eltereketjük és mindjárt alászántjuk. A legkésőbbén trágyázott táblát már csak egy kissé sekélyebben adott őszi szántással keverjük a talajba. De sem kupacokban, sem eltereketve *a trágyát alászántatlanul sohasem hagyjuk*, mert abból a legértékesebb televényképző anyagok, továbbá a nitrogén javarésze veszendőbe megy. Ősszel csak azt a táblát trágyázzuk meg, amelyen még az őszi folyamán a trágyát alá is szánthatjuk. A tél folyamán és kora tavasszal összegyűlő trágyát pedig hordjuk a megtrágyázandó tábla szélére kazalba, vagy mint mondani szokás, *szarvasba* s azt teljesen földeljük le. Mihelyt azután lekerül a növény a nyár eleje vége felé a tábláról, a szarvast azonnal felbonthatjuk, a trágyát széjjel teregetjük és mindjárt alászántjuk. Ez az eljárás csak a trágyakazal leföldelésével költségesebb, de ez igazán nem számottevő, mikor általa a tavaszi szántást teljesen el lehet kerülni.

Részletesebb tájékoztatást nyújt erről a m. kir. földművelésügyi miniszteriumnak „*Útmutatás az istállótrágya okszerű kezelésére*” című kiadványa, melyet a m. kir. földművelésügyi miniszterium könyvtára (Budapest, V., Kossuth Lajos-tér 11.) díjtalanul megküld az érdeklődő gazdáknak.

Általában a legfontosabb, hogy *a magvagnak minél jobb vetőágyat készítsünk*. Legyen a talaj finoman morzsalékos. A nagyon tömött talaj, de a nagyon laza, üreges talaj is egyformán hátrányos. A nagyon tömött talaj vetéskor nem veszi be jól a magot s a mag a csirázásához nem kap elég levegőt. A laza, üreges talajban pedig rendszerint mélyre kerül

a mag, a vetés egyenetlen lesz, a mag az üregbe esik, ott nem vehetik jól körül a talajrészecskék, ezért a csirázás csak megkésve, a talaj megfelelő összeülledése után történik, vagy esetleg a magvak egy része ki sem csirázik. Ezért sem ajánlatos tavasszal az istállótrágyázás, mert az a talajt üregessé teszi. De azért sem, mert a trágyát, hogy az hatásos legyen, mindig be kell szántani a talajba. Ezt pedig tavasszal kerülni kell. De a tavaszi trágyázásnak hátránya azonkívül, hogy a tavasszal istállótrágyázott talajba jó vetőágyat előállítani nehéz, de hátrányos az is, hogy a trágyában levő szalma korhadásával időleges salétromhiányt okozhat, ami a növények kezdeti gyengébb fejlődését eredményezi. Ezért, ha már mindenáron tavasszal akarunk istállótrágyázni, ami ugyancsak nagyon kivételes esetben lesz helyénvaló, lehetően érett trágyát adjunk és ezt a vetés előtt minél előbb szántjuk alá. Az ugyanis kétségtelen, hogy a burgonya, a kukorica, de a paszuly is szereti a jó erőben levő földet.

Ha a tavaszi istállótrágyázás — legalább is átmenetileg, amíg a nyári istállótrágyázásra rendszeresen áttérünk — elkerülhetetlen, például ha nagyon sovány a talaj, úgy elsősorban a burgonya alá trágyázunk tavasszal. A burgonya ugyanis a talaj kisebbfokú üregessége iránt nem oly érzékeny, sőt a kissé lazább talajt meg is kívánja. Jó, ha a burgonyánál olyan a vetőágy, hogy nemcsak a gumó fölött, de alatta is elég laza szerkezetű a föld. Ezért is kell a burgonyánál a vetés előtt mindig kissé mélyebben fellazítani a talajt. A répa, de a kukorica is már kényesebb a tavaszi trágyázás iránt. A bab alá pedig a tavaszi trágyázást mindig mellőzzük, mert az egyenetlen és késői érést eredményezhet. Régente a bab trágyázásáról az volt a felfogás, hogy a babot közvetlenül istállótrágyázott földbe vetni nem jó, mert elrugja virágját, kevesebb lesz a hüvelykötés. Nagyjából ez ma is áll. De az újabb kísérletek kimutatták, hogy azért sovány talajon hálás a bab a közvetlen istállótrágya iránt, de csak akkor, ha érett trágyát adunk és azt az előző év nyarán vagy őszén szántottuk alá. Ezért a bab tavaszi istállótrágyázását mindig kerülni kell.

Előfordulhat, hogy meszes, összefolyó a talajunk, vagy nagyon kötött, kemény agyag, továbbá igen gyomosodó. Ilyenkor különösen fontos az őszi szántás koratavaszi elsítozása s vetésig a többszöri fogasolás. Az ilyen talajokon néha a fogással nem bírjuk eléggé fellazítani a talajt, vagy a gyomokat kellően kiforgatni. Ekkor a fogas helyett mélyebben járó talajporhanyító eszközöket használjunk. De csak olyat, amely csak porhanyít, de nem fordít. Ilyen mélyebben járó talajporhanyító eszközök a lókapu, az exstirpátor, vagy még inkább a grubber. De igen jó, talán a legjobb, a leszerelt kormánylemezű eke. Ezzel mélyeb-

ben is felporhanyíthatjuk a talajt anélkül, hogy azt felforgatnánk. A leszerelt kormánylemezű ekével sokszor az erősebben gyökeresedő gyomokat is kiforgatjuk. Csak végső esetben, midőn a felsorolt talajporhanyító eszközök egyikével sem bírjuk a kívánt mértékig fellazítani a talajt vagy kiforgatni a gyomokat, szóval mikor más módon jó vetőágyat nem bírunk előállítani, kényszerülünk a tavaszi szántásra. De a tavaszi szántást mindig lehető sekélyre vegyük. Ha tárcsás boronánk van, ezzel végezzük. Megjegyzem, ha az őszi szántást jól vegeztük, tavasszal idejében simítottunk és simítózás után a vetésig, szükség szerint 1—3-szor fogasoltunk, tárcsáztunk, grubbereltünk stb., akkor a tavaszi szántásra csak nagyon ritkán lesz szükség. Még a legkésőbben vetendő bab számára is, közvetlenül a vetés előtti alapos boronálással, lókapázással stb. rendszerint a legjobb vetőágyat állíthatjuk elő.

De nemcsak a tavasziak jó vetőágyának az elkészítésére kell gondolnunk. *Őszi kalászosaink fejlődését is figyelemmel kell kísérnünk.* Sok vetés idén hótakaró nélkül telet. A csapadék télen a legtöbb helyen kevés volt. Ezért számos talaj igen fellazult és sok lesz a felfagyás is. A fellazult talajban a búza, a rozs stb. csak gyengén fejlődik. Különösen, ha az gyökerével félig ki is áll a talajból. Az ilyen őszi vetéseket nem hagyhatjuk tavasszal magukra, mert akkor a fejlődés hosszú időre megakadhat, sok tő kipusztul, hézagos, gyenge lesz a vetés. Ennek eredménye a megkésett érés és a rossz minőség lenne. Ezért a fellazult talajú vetéseket, továbbá a felfagyottakat is, le kell hengerezni. Márciusban, mihelyt a föld megpirkadt annyira, hogy a hengerre már nem tapad a talaj, azonnal nehéz hengerrel járassuk meg őszi vetéseinket. A henger kellően megülepíti a talajt. A felfagyott növényeket helyére nyomja. Utána a fejlődés csakhamar megindul. De ha nincs felfagyás a talaj sem lazult fel, főlöslleges, sőt egyenesen káros is lehet a henger. Kizáróan azért hengerezni az őszi vetéseket, hogy azok szép simák legyenek, feltétlenül kerülni kell.

Akár hengerezzük az őszi vetéseket, akár nem, ha a fejlődés gyenge, — ami sajnos, az idén sokhelyütt várható —, áprilisban fogasolnunk kell. *A gyengén fejlett kalászosok fogasolásával azonban csak jobb talajon érünk cél.* Vagyis az ősziek tavaszi fogasolása csak jó földre való. Ha a gyenge fejlődésnek az oka a talaj soványsága, a fogas nem sokat használ. Ilyenkor hiába fogasolunk, a sovány földben nem lesz a búzának mitől meghiznia.

Jó talajon, tőkeerős gazdaságban fogasoláson kívül a *gyengén fejlett őszi kalászosok fejtrágyázása* ma is igen kifizetheti magát. Kat. holdanként 20—40 kg nitrogéntrágyát szórhatunk el, melyet azonnal befogasolunk.

A fogas azonban csak akkor végez jó munkát, ha a talaj nem nagyon száraz, eléggé tömődött, benne a növénykéek jól ülnek, továbbá, ha a

fogasolást borultabb, esőre hajló időben végezzük. Száraz, laza talajú vetéseknek erős napsütesben való fogasolásával csak árthatunk. De tartsuk szem előtt azt is, hogy *a fogasolás többnyire kissé kitolja az érés idejét*. Ezért főként az *Alföldön*, ahol a búza késői érése többnyire veszélyes lehet, ritkábban lesz ez a munka helyénvaló.

A kapásnövényekről és azok vetéséről még e hó folyamán fognak tisztelt hallgatóink a rádióban előadást hallani. Én ezzel végére is értem előadásomnak s befejezésül mégegyszer utalok arra, amivel azt kezdtem, tudniillik, hogy nagy, jóminőségű és egyöntetű, piacképes terméseket csak akkor állíthatunk elő, ha az elmondottaknak mindenben eleget teszünk.

